

NAGYVILÁG

1959 MAR 13

294

KRÓNIKA

457

SZÉPSÉGEK KÖVETSÉGE

— Megjegyzések egy kiállításról —

Az UNESCO második reprodukciós kiállítását mutatta be Budapesten a Kulturkapcsolatok Intézete. Az elsőt harmadfél évvel ezelőtt — bár jócskán elkésve, mégis — a Leonardo da Vinci emlékünnepek nyomán, a reneszánsz-óriás rajzainak reprodukcióival rendezték a Múcsarnokban, majd a gyűjteményt körülutaztatták az országban. A mostani kiállítás (a Dorottya utcai helyiségben) kiváló akvarell-alkotásokról új eljárással készült, kitűnő reprodukciókat mutat be. S két szempontból is hasonlítható a Leonardo da Vinci-kiállítás-hoz.

Az egyik — és nyilvánvalóan ez a fontosabbik — összehasonlítási alap, hogy a legmodernebb reprodukciós technika felhasználása alkalmas a távoli, egykönnyen meg nem közelíthető szépségek közvetítésére. Mert amiképpen Leonardo da Vinci életének, cselekedeteinek legfőbb rugója, Pater Walter helyes kifejezésével, a kíváncsiság és a szépség utáni vágy volt, és ugyanezt kelti fel bennünk magunkban is rajzainak látványa — ugyanúgy a jól választott akvarellanyag is kétségtelenül megindítja még a képzőművészetek alkotásaival szemben eddig közömbös nézőben is a kíváncsiságot e művészetek megismerésére s az effajta, közvetlenül ható szépségek utáni áhítozást.

Mégis, a kiállítás, más szempontból, bizonyos mértékig kielégítetlenül hagy. És ez az, ami másodsorban is összehasonlításra kényszerít. Bármily szép volt is a Leonardo-kiállítás, és bármennyire nyilvánvaló is, hogy rajzainak sokezeres tömegéből csak válogatást adhat akármilyen bőséges rendezés is, mégis kétségtelen, hogy a bemutatott anyag a hatalmas oeuvre-t nem minden tekintetben reprezentálta elégségesen. Hasonlóképpen ezt a második UNESCO-kiállítást is, az akvarell-festészet remekeiből, igaz szépségekkel megajándékoznak, de kereteiben, rendezésében és anyagában elégtelennek, nem kellőképpen átgondoltnak ítéelhetjük. Azt kell mondanunk, hogy *túlságosan* válogatott. Mindjárt nyilvánvalóvá válik ez, ha elgondoljuk, hogy a kiállítás a Távol-Kelet: Kína, Japán, India néhány évszázados gazdag terméséből szűkmarkúan alig századonként mutatott be egy-egy alkotást. Így a távolkeleti népek nagyrészt nem is képviseltettek, a képviselt népek nagy hagyományú, pompás és mindig megejtő akvarell-

jeiből pedig a kiállítás szinte ízelítőt nyújtott csupán, anélkül, hogy bárminő történelmi szempontnak, egymásközi összehasonlításnak, vagy egymástól való megkülönböztetésnek lehetőségéhez alapot szolgáltatott volna. S ez még mindig a kisebbik hiba!

Megdöbbenő és mindenképpen zavaró az az aránytalanság, amely például a bemutatott kínai vagy japán akvarellek száma s a huszadik századbeli francia vagy német alkotások felvonultatása között e kiállításon fennáll. A múlt századvég francia impresszionistáinak vagy a huszadik századi Párizsi Iskolának a jelentősége igen nagy az európai művészet korabeli alakulásában. Ezt akár a legcsekélyebb mértékben is kétségbevonni — ostobaság lenne. Hiszen ha csak a jelenkori hazai művészetet tekintjük is, nehezen tudnók ezt elképzelni az említett francia művészek közvetlen vagy közvetett hatásának eredményei nélkül. Mégis, az UNESCO-nak, e világszervezetnek a kiállításától elvárható lett volna, hogy ne „európai szempontot” vegyen irányadónak. A hatalmas kínai nép művészei például az akvarellfestés művészetében nemcsak a múltban teremtettek sok-sok különösen szépét, hanem a jelenben is csodálatos alkotásokkal gazdagítják hazájuk és az egész világ kincses-tárát. Kitörhetetlenül emlékezetünkben él az a nagyvonalú s művei szépségeivel léptenyomon újra s újra meglepetésekkel ajándékozó kiállítás, amely nem is olyan régen a hagyományos kínai festészet útját követő korunkbeli művészek új és legújabb alkotásait mutatta be. S arról se feledkezzünk meg, hogy ebben az anyagban a változatosság is sokkalta nagyobb és figyelemreméltóbb volt, mint amit például Kleenek és Kandinskynak egymás közelében most bemutatott akvarellje látán észlelhetünk. (S még csak nem is taglaljuk azt a kérdést sem, hogy mondanivalójuk szempontjából mennyivel előremutatóbbnak érezzük a hagyományos technikát és látásmódot felhasználó mai kínai akvarellisták művészetét, mint az imént megnevezett és vitán kívül nagy-képességű egykori „újítókét”, akiknek utánzó, epigónjai a Nyugat művészetét az absztraktok zsákutcájának porába kíséreltek beléfullasztani — hisszük, hogy eredménytelenül!)

Miután azonban leírtuk e szükségesnek látszó megjegyzéseket, legkevésbé se hall-

gassunk arról, hogy mily értékeket, szépségeket hozott valójában ez a kiállítás.

Nagyban és egészben az utolsó évszázadok anyagából válogatták azokat az akvarelleket, amelyeknek gyakorta az eredeti alkotásokat színeikben is a megtévesztésig hűen visszaadó reprodukcióit e kiállításon láthattuk. Tudjuk, az akvarell-technika: a vízfestés technikája nemcsak a Távol-keleten, hanem az európai művészetben is sokkalta régibb hagyományú. A kiállítás tervezői azonban nyilván csak attól az időponttól kívánták a műveket — elsősorban az európai műveket — bemutatni, amikor a festők a táblakép-akvarellt többé nem vázlatnak, hanem „önálló” műfajnak kezdték tekinteni. A régi vízfestő-technika megújulását, az aláfestés nélküli önálló tábla-képek megjelenését az európai művészet történetében M. W. Turnernél tartjuk számon. És Turner egyik szép, ismeretes tengeri képét láthattuk a kiállításon valóban illúziót keltő reprodukálásban. Történelmi sorrendben a francia romantika (Géricault, Delacroix) és realizmus (Daumier), az angol prérafaelita-iskola néhány igen szép és jelentős darabját láthattuk, hogy az impresszionisták és „utódaik” (Gauguin, Van Gogh) méltó szerepeltetése után találkozunk a német expresszionizmus és a Párizsi Iskola festőinek akvarelljeivel, illetve ezek reprodukcióival. Így gyönyörködhettünk újra a XIX. és XX. századnak a szocialista realizmust megelőző legérdemesebb irányzataiban, az alkotói egyénisé-

gek váltakozóan. Van. Dúty és Braque, Matisse és Chagall, Léger és Picasso nevét nemcsak azért említjük itt fel külön, mert e részint még ma is alkotó művészek oly darabjainak reprodukciói kerültek e kiállításon a magyar közönség szeme elé, amelyeket eddig eredetiben még alig láthatott, hanem azért is, mert a fejlett reprodukciós technika szinte hiánytalanul közvetíthette változatosságukat, friss színeiket, melyek az eddigi reprodukciós eljárások folyamán olyannyira elszikkadtak. Ezek a darabok hazánkban alig ismert, kevésbé méltányolt és az újság varázsával ható szépségek igazi követői.

Úgy vélem, éppen alkotóik nevével kapcsolatban a leghelyénvalóbb, ha idézem barátjuk és egykori harcaikban, mai küzdelmeikben őszinte társuk, Jean Cocteau szavait: „Az író olykor otthagyja a szavak birodalmát és magába szívja a művészetek látomását. Ilyenkor értelmetlenné válnak a szavak”.

E kiállítás képei előtt újra és újra elhaladva, valóban nemegyszer percekig úgy éreztem: értelmetlenné válnak a szavak. A szépség előtt elnémulva csak elgondolni tudtuk köszönetünket az alkotóknak és a szervezőknek, akik Keletről és Nyugatról elküldték és elhozták követésbe hozzánk a látott vagy álmodott szépségek hírnökeit, követeit.

MURÁNYI-KOVÁCS ENDRE